

Saksframlegg

HANDLINGSPLAN - VOLD MOT KVINNER

Arkivsaksnr.: 06/38124

Forslag til vedtak:

Formannskapet tar Handlingplan vold mot kvinner til orientering.

Trondheim kommune

Bakgrunn

Trondheim kommune ble for et år siden medlem i Safe Community (Trygge lokalsamfunn) Medlemskapet forplikter kommunen til å forebygge ulykker, vold og selvmord ved å arbeide intersektorielt, ha program som favner hele befolkningen, ha program som favner utsatte grupper, bidra til prosjekter som dokumenterer effekt av tiltakene og delta i nasjonale og internasjonale nettverk.

Amnesty International la i 1995 fram sin rapport "Glansbildet sprekker" – om arbeidet med vold mot kvinner i norske kommuner. På bakgrunn av rapporten vedtok formannskapet i Trondheim kommune følgende:

Rådmannen bes framlegge plan for tiltak i forhold til vold mot kvinner. Planen utarbeides i nært samarbeid med Samrådet vold mot kvinner - Trondheim. Tiltakene innarbeides i folkehelseplanen for Trondheim.

Samrådet ble etablert i desember 2000. Det er et nettverk bestående av aktører fra ulike etater og organisasjoner som arbeider med problematikken vold mot kvinner. Samrådet skal fremme samarbeid, dra nytte av hverandres erfaringer, fremme kunnskap om ulike tilbud og sette søkelyset på viktige problemområder.

Handlingsplanen som legges fram, er utarbeidet med sterk medvirkning fra Samrådet vold mot kvinner.

Trondheim kommune har en rekke temaplaner og delplaner og hvor det kan være vanskelig å se sammenhengen mellom de ulike planene. Dette kan også gjelde forholdet mellom folkehelseplanen og tiltaksplanen vold mot kvinner.

Folkehelseplanen er en "paraply"/en overbygning for det helsefremmende og forebyggende arbeidet i kommunen. Folkehelseplanen gir de overordnede føringene og prioriterer innsatsen inn mot de spesielle utfordringene som kommunen står overfor. Detaljerte handlingsplaner utarbeides innenfor de ulike områdene. F. eks innen psykisk helse utarbeides en handlingsplan/tiltaksplan for kommende 4- årsperiode. Innen forebygging av vold, utarbeides handlingsplanen vold mot kvinner. Lignende handlingsplaner har vi innen fysisk aktivitet og innen kosthold, som er andre innsatsområder i folkehelsearbeidet.

Fakta

Vold mot kvinner i nære relasjoner er et omfattende og til dels skjult problem. Vold mot kvinner blir i stor grad utøvd i hjemmet av ektefelle/samboer. Volden har ofte preg av alvorlig mishandling og skjer over lang tid.

Vold mot kvinner og barn er et stort og sammensatt problem. Det finnes ingen eksakt definisjon av begrepet vold. Begrepets innhold varierer fra kultur til kultur, fra person til person og over tid. Det som i dag betraktes som vold og kan være straffbart, var for noen generasjoner siden vanlig praksis. Verdikommisjonen beskriver vold som "et angrep på menneskers helse, selvfølelse, trygghet og livskvalitet".

Kommunen har foretatt en avgrensning av vold i denne planen. Fokus er satt på den fysiske, seksuelle og den psykiske volden, som i størst grad utøves av menn overfor kvinner i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner er den volden offentligheten har minst fokus på. Vold i nære relasjoner er også den overgrepformen der det er vanskeligst for offeret å stå frem. Dette gir kommunen som offentlig

Trondheim kommune

tjenesteutøver et særlig ansvar for å sette fokus, forebygge og gi hjelp og behandling.

Trondheim kommune har valgt å støtte sin handlingsplan på eksisterende dokumentasjon og forskning slik denne er oppsummert i overordnet planverk fra statens side. Våre tiltak vil følgelig være basert på de råd som gis i planverket fra regjering og departementer. Kommunen har valgt å ikke beskrive tiltak som er direkte iverksatt fra eller vil bli direkte iverksatt fra departementene og som inneholder krav til kommunene.

Trondheim kommune har ikke tilstrekkelig statistisk grunnlag for å si nøyaktig hvor stort problemet med vold mot kvinner og barn. Det finnes statistikk hos politiet, i domstolene, i tjenesteapparatet i kommunen og hos frivillige organisasjoner som Krisesenteret og på St. Olavs Hospital. Utfra statistiske gjennomsnittstall kan en imidlertid likevel beregne det sannsynlige omfanget.

Statistisk sett regner en med at ca. 10% av kvinnene vil bli voldtatt i løpet av sitt liv. (Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) sin undersøkelse Vold i parforhold, mai 2005) For Trondheim vedkommende vil det si at ca. 6200 kvinner som i dag er over 18 år har blitt eller står i fare for å bli tvungen til seksuell omgang.

En regner også med at 27% av voksne kvinner vil være- /eller i løpet av livet vil bli utsatt for vold i nære relasjoner. (Norsk institutt for by- og regionforskning(NIBR) sin undersøkelse Vold i parforhold, mai 2005) Anslagsvis kan vi da regne med at dette vil gjelde ca. 15.000 av byens kvinner.

Fire prosent av barna har blitt - /står i fare for å bli utsatt for seksualisert vold. Hovedtyngden av disse overgrepene vil skje overfor jenter i aldersgruppen 8 til 12 år. I denne aldersgruppen har Trondheim i dag 4943 jenter. Ca 200 av disse kan altså ha blitt/kan stå i fare for å bli utsatt for seksualisert vold. I tillegg kommer alle de barna som utsettes for andre typer vold i nære relasjoner.

Trondheim kommune har, som resten av landet, et stort og lite omtalt problem med barn som lever med vold i sine nærmeste relasjoner uten nødvendigvis selv å være utsatt. Som oftest er dette barn som opplever at mor utsettes for vold fra far, med de traumene dette påfører barnet.

Trondheim kommune gjennomførte en ungdomsundersøkelsen blant elever i 9. klassetrinn på ungdomsskolen, på grunnkurs og VK1 i videregående skole høsten 2005. En kategori spørsmål var om selvbylde, kropp og seksualitet. Tallet på ungdommer som oppgir at de har hatt samleie uten at de selv ønsket dette var 10.2% for 9. trinn og 6% for grunnkurs og videregående kurs 1. Det er små forskjeller mellom jenter og gutter. Samlet utgjør dette til sammen 116 elever på 9.trinn, grunnkurs og videregående kurs 1. Vi har ikke grunnlag for å tolke data dithen at dette skyldes at de ble tvungen til samleie eller at det var voldtekt.

I tillegg til at kvinner og barn er utsatt for vold, er det noen grupper kvinner som er spesielt utsatt. Disse gruppene er:

- funksjonshemmede, utviklingshemmede, eldre hjemmeboende
- innvandrere/jenter fra land der inngåelse av ekteskap under tvang, og kjønnslemlesting er vanlig
- rusmisbrukere

Kjønnslemlesting av jenter er mest vanlig i afrikanske og asiatiske stater. I enkelte land er opp mot 80-90 % av jentene/kvinnene utsatt for en eller annen form for kjønnslemlesting. Vi har ingen statistikk i Norge over hvor mange av våre nye innbyggere som har vært utsatt for kjønnslemlestelse, men vi vet at de som

Trondheim kommune

har vært offer for denne skikken har store helseplager gjennom hele livet.

Krav om inngåelse av ekteskap mot egen vilje skjer først og fremst overfor unge mennesker. Av de som henvender seg til SEIF (Selvhjelp for innvandrere og flyktninger - tall fra 2004) er 22% gutter eller par, 78% er jenter. Det er grunn til å tro at tvangsekteskap først og fremst skjer der en av partene bor i Norge, den andre parten bor i opprinnelseslandet. Det finnes ikke statistikk for hvor mange av våre nye innbyggere som har inngått eller er under press og tvang for å inngå slikt ekteskap. I 2004 fikk SEIF ca. 1.200 henvendelser fra de største byene.

Rusmisbrukere lever under forhold som er belastende, og kvinner i disse miljøene er utsatt for vold og overgrep. Kommunene har av den grunn bygd ut egne bo- og tjenestetilbud for kvinner.

Det er sterke reaksjoner i befolkningen på at omfanget av vold i nære relasjoner er så omfattende som overfor beskrevet, og mange stiller seg tvilende til bruken av det statistiske materialet som legges til grunn. Landsdekkende omfangskartlegginger av vold og overgrep er blitt etterlyst.

Større oppmerksomhet omkring temaet vold i nære relasjoner vil føre til større åpenhet, flere vil stå fram og fortelle sin historie, og mørketallene vil reduseres. Det er videre startet opp forskningsprosjekter, som vi gi oss informasjon om omfanget.(Strategiplanen mot seksuelle og fysiske overgrep mot barn)

Støttesenteret for fornærmede i straffesaker

I handlingsplanen beskrives de ulike tilbudene som finnes i dag for kvinner som er eller har vært utsatt for vold. Jeg vil spesielt trekke fram Støttesenteret for fornærmede i straffesaker, som pr. d. d. har en usikker framtid fordi det er finansiert ved hjelp av prosjektmidler ut 2006.

Støttesenter for fornærmede i straffesaker er et pilotprosjekt etablert gjennom samarbeid mellom Sør-Trøndelag politidistrikt, Trondheim kommune, Trøndelag statsadvokatembeter og Konfliktrådet i Sør-Trøndelag. Formålet er å ta vare på den som er offer for straffbare handlinger og deres pårørende. Det gis faglig støtte og oppfølging, i forhold til reaksjoner på hendelsen, konsekvenser av denne i den enkeltes liv, samt støtte, informasjon og veiledning gjennom hele rettsprosessen, fra anmeldelse til rettskraftig dom.

Prosjektperioden er fra 2004 til 2006, og etter ett års drift hadde 116 ofre eller pårørende i straffesaker fått hjelp og støtte fra sentret. 67 % av disse er kvinner. Halvparten av sakene omhandlet vold/sedelighet i nære relasjoner. Dette utgjør ca. 10% av familievoldsakene i Sør-Trøndelag politidistrikt. En annen viktig gruppe har vært voldsutsatte og seksuelt trakaserte ungdommer.

Pågangen av og antallet saker viser at Støttesenteret på langt nær er dimensjonert i forhold til behov.

Prosjektfasen går ut 2006. Det er søkt om prosjektmidler til videre drift.

Mål og tiltak

Trondheim kommune vil synliggjøre og forebygge fysisk, psykisk og seksualisert vold i nære relasjoner. Støtte- og behandlingsapparatet skal styrkes.

Fysisk, psykisk og seksualisert vold i nære relasjoner skal synliggjøres og forebygges

Trondheim kommune

Beskrivelse

Vold i nære relasjoner har tradisjonelt vært usynliggjort og bagatellisert og ikke identifisert som problem. Dette har bidratt til at mange kvinner vegrer seg for å ta kontakt med politi eller hjelpeapparat. Både redsel og skamfølelse hindrer mange i å søke hjelp. Vold i nære relasjoner skal synliggjøres, og at det skal skapes en sosial og kulturell aksept for å snakke om vold mot kvinner og barn som et alvorlig samfunnsproblem. Det er behov for å øke åpenheten og forsterke holdninger mot vold i nære relasjoner både i hjelpeapparatet og i befolkningen generelt. Større åpenhet og kunnskap om hvor det er mulig å få nødvendig bistand, bidrar til at flere voldsutsatte oppsøker hjelpeapparatet. Den store økningen i antallet henvendelser til politiet om vold i nære relasjoner etter etablering av ordningen med familievoldskoordinatorer, er et godt eksempel på dette. Det kan også bidra til å forhindre at nye voldsutøvere rekrutteres og at flere velger å anmelde voldsutøveren.

Åpenhet i form av rutinemessige spørsmål om vold og voldsutsatthet kan bidra til at hjelpeapparatet i større grad blir i stand til å identifisere voldsutsatte. Erfaringer fra det svenske metodeutviklingsprosjektet "Tack för at ni frågar" viste at rutinemessige spørsmål (screening) som metode for å avdekke vold bidro til at flere kvinner som ellers ikke ville fortalt noen om volden de var utsatt for, kunne få hjelp på et tidlig stadium. Åpenhet og synliggjøring må også omfatte barn som har opplevd vold i hjemmet. Det meste av informasjon og materiale som finnes om vold i nære relasjoner, er tilpasset voksne og er vanskelig tilgjengelig for mindre barn. Det bør utvikles metoder for å kunne snakke med barn om vold i familien.

Det er også viktig at arbeidsgivere skaffer seg denne kunnskapen for å gjøre dem bedre istand til å avdekke voldsutsatte og gi adekvat bistand, rådgivning og formidle kontakt til hjelpeapparatet. Offentlig sektor er en stor arbeidsgiver, som bør ha større kunnskap på dette området for å være istand til å avdekke voldsutsatte og gi adekvat bistand, rådgivning og gi hjelp.

De aller fleste tjenestene som er relevante for voldsutsatte, tilbys på kommunalt nivå. Noen tiltak er også private/frivillige, som krisesentertilbudet og deler av behandlingstilbudet til voldsutøvere. Det er en utfordring å integrere dette som en del av et helhetlig tilbud, i samarbeid med det ordinære tjenesteapparatet

Det å leve i en situasjon hvor barnet gjentatte ganger er vitne til vold i familien, er grunnlag for undersøkelse og eventuell oppfølging fra barneverntjenesten eller andre hjelpetjenester. Kompetansen om vold i nære relasjoner må styrkes i familievernet, ved krisesentrene, hos allmennpraktiserende leger og i Barne- og familietjenesten. Det er behov for å øke kunnskapen om arbeidsmetoder og tiltak som kan settes inn for å forebygge skader og hjelpe barnet.

Støtte- og behandlingsapparatet skal styrkes:

Beskrivelse

Kommunen har liten oversikt overomfanget av vold i nære relasjoner fordi få kvinner oppsøker hjelpeapparatet for å få hjelp. Det er behov for å :

- Å øke organisasjonens samlede kompetanse om årsaker til vold og og de helseplager dette medfører for kvinner
- Å øke de ansattes kunnskaper om kulturbakgrunnen til og kjønnsrollemønsteret i de største innvandrergroppene
- Å ha et tilgjengelig hjelpeapparat
- Å øke organisasjonenes handlingskompetanse
- Å ha tilstrekkelig kvalifisert personell
- Å utvikle metoder for å avdekke om kvinner blir utsatt for vold
- Ofre for vold i nære relasjoner skal sikres bistand og beskyttelse

Trondheim kommune

Kunnskap om vold og overgrep mot kvinner er mangelfull for de fleste faggrupper også for de innen frivillig sektor. Kompetanseheving bør tilrettelegges for alle faggrupper, både de som jobber på de forebyggende feltet og for de som jobber i behandlingsapparatet.

Tiltaksplan: Hovedtrekkene i handlingsplanen er kompetanseutvikling blant de ansatte og utvikling av nye tiltak for målgruppen.

Tiltak	Hvordan	Hvem
1. Kompetanseutvikling Opplæring i å avdekke og gi hjelp	Utarbeide et kompetanseutviklingsprogram Temaet vold bringes inn i svangerskapskontroll, helsekontroller av barn og i Introduksjonsprogrammet for flyktninger	Ansatte i hjelpeapparatet, studenter, fastleger
2. Etablere gruppetilbud Se – avdekke - handle	Etablere gruppetiltak for barn og for voksne	Gruppetilbudene kan drives av helsesøstre, jordmødre, lærere og annet personell etter gjennomført kompetanseutvikling.
3. Drive holdningsskapende arbeid overfor unge gutter og jenter	Undervisning/tema-arbeid	Barne- og familietjenesten, skolen, frivillige organisasjoner og brukerorganisasjoner
4. Tema i personalarbeidet på enhetene i Trondheim kommune	Undervisning/seminar	Ledere Personaltjenesten
5. Utarbeide informasjonsmateriell	Utarbeide brosjyrer på flere språk informere om de tjenester og tiltak som finnes for målgruppen	Enhetene i samarbeid med informasjonstjenesten
6. Utvikle samarbeidet mellom brukerorganisasjonene, frivillige og offentlige tjenester	Drøftes med organisasjonene	Rådmannen initierer til samarbeid

Det anbefales å sette av kr. 600.00 årlig i en prosjektperiode på 3-årsperiode. Midlene ønskes å benyttes til å tilsette en koordinator, som skal gjennomføre handlingsplanen og midler til kompetanseutvikling.

Trondheim kommune

Koordinatoren skal sørge for kompetanseutvikling i hele kommunen og utvikle tjenesteapparatet ved å etablere samtalegrupper for barn og unge, selvhjelpsgrupper, tilbud om psykososial oppfølging, gi råd og veiledning om rettigheter og andre tiltak utfra behov. Tiltaksutviklingen skal skje i nært samarbeid med brukerne og brukerorganisasjonene.

Samrådet vold mot kvinner - Trondheim er referansegruppe for prosjektet.
Rådmannen har imidlertid ikke funnet dekning for disse midlene innenfor budsjettammen.

Det er søkt om videreføring av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker etter prosjektfasen ved hjelp av kommunale og statlige prosjektmidler.

Oppsummering

Hovedtrekkene i handlingsplanen er kompetanseutvikling blant de ansatte og utvikling av nye tiltak for målgruppen. I tillegg må det gis informasjon om dette til befolkningen og samarbeidspartnerne.

Det anbefales å settes av kr. 600.000 årlig i en 3-års-periode for å tilsette en koordinator som skal gjennomføre handlingsplanen. Rådmannen har imidlertid ikke funnet budsjettmessig dekning for denne kostnaden.

Det er søkt om kommunale og statlige prosjektmidler for å videreføre Støttesenteret for fornærmede i straffesaker etter prosjektfasen.

Rådmannen i Trondheim, 20.10.2006

Tor Åm
kommunaldirektør

Mette Harriet Berntsen
rådgiver

Vedlegg: Handlingsplan –Vold mot kvinner